

ІННОВАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Вінницький регіональний центр оцінювання якості освіти

Анотація. У статті автор обґрунтовує ефективність інноваційного освітнього середовища навчального закладу як фактора забезпечення підготовки компетентних фахівців середньої ланки і є складовою педагогічної системи для самореалізації кожного студента. Освітнє середовище складається з певних компонентів, оптимізує перебіг освітнього процесу та відображає професійне (виробниче) середовище майбутніх фахівців.

Ключові слова: освітнє середовище, молодші спеціалісти, освітній процес, адаптація майбутніх фахівців.

The Innovative Educational Environment as a Factor for an Advancement of Junior Specialists' Training

Abstract. The author substantiates the effectivity of the innovative educational environment of an educational institution as a factor for ensuring of the training of competent specialists for a middle rank. The educational environment is a constituent of the pedagogical system for self-realization of each student. It consists of certain components that reflects the professional environment and optimizes the educational process.

Keywords: educational environment, junior specialists, educational process, adaptation of junior specialists.

Створення інноваційного освітнього середовища для забезпечення пізнавальної активності та психологічного комфорту студентів визначає процесуальну складову оптимізації, що, орієнтована на реалізацію педагогічної діяльності з формування компетенцій студентів. На практиці це потребує:

- послідовного включення студентів до активної творчої освітньо-професійної діяльності, адекватної посадовим обов'язкам фахівця та спрямованої на самостійне усвідомлене формування комплексу компетенцій;
- поєднання особистісно-діяльнісного, компетентнісного й інтегративного підходів у процесі професійної підготовки шляхом використання інноваційних технологій навчання;
- цілеспрямованої систематизації знань з дисциплін різних циклів за допомогою професійного спрямування природничо-наукової підготовки, виконання інтегрованих завдань, упровадження бінарних занять, інтегрованих курсів та ін.;
- здійснення освітнього процесу з урахуванням інтелектуальних потреб кожного студента, стимулювання особистісних досягнень, включення майбутніх фахівців у особистісно значущу діяльність;
- узгодження цілей, змісту, методів і засобів навчання на всіх його рівнях, у тому числі в системі «коледж – вищий навчальний заклад»;
- регулювання професійної мотивації та корегування професійно-особистісної позиції студентів і забезпечення емоційної комфортності освітнього процесу на основі суб'єкт-суб'єктних відносин;
- реалізації психолого-адаптаційних заходів для розвитку саморегуляції студентів, зацікавленості в постійному самовдосконаленні за допомогою проблемних ситуацій та застосування сформованих компетенцій на практиці.

Йдеться не просто про підвищення ефективності освітнього впливу та самостійності студентів, а про формування в них у процесі навчання в коледжі здатності та готовності до продуктивної діяльності за радіотехнічних профілем, що вимагає створення особливого освітнього середовища – спеціальної, згідно з педагогічними цілями організованої системи міжособистісних зв'язків і відносин, необхідних для успішного функціонування освіти [2].

Суспільне, матеріальне та духовне оточення, в якому людина живе, працює і розвивається, поділяють на макросередовище – суспільно-економічну систему (продуктивні сили, сукупність

виробничих відносин і соціальних інститутів, свідомість, релігія і культура конкретного суспільства) та мікросередовище – безпосереднє соціальне оточення особистості (сім'я, колектив і групи різних рівнів). В.А. Ясвін висунув ідею створення розвивального освітнього середовища, яке здатне забезпечувати комплекс можливостей для розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу [7, с. 9-14]. Нині під освітнім середовищем розуміють соціокультурне і предметно-просторове оточення, що охоплює зміст освіти і комплекс навчальних засобів, здатних забезпечити продуктивну освітню діяльність студентів, управляти процесом формування особистості шляхом створення необхідних можливостей і чинників впливу [3, с. 235]. Структурно освітнє середовище складається з предметно-матеріального, інформаційного, професійно-кваліфікаційного, культурно-ціннісного, виховного, соціально-комунікативного та дослідницького компонентів, які впливають на студентів.

Для відображення сучасного освітнього середовища, побудованого за допомогою ІКТ, в науково-педагогічній літературі застосовуються різні терміни: «інформаційно-навчальне середовище», «інформаційно-освітнє середовище», «інформаційно-комунікаційне предметне середовище», «комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище», «відкрите навчальне середовище» тощо. Інформаційне освітнє середовище – це складова педагогічної системи, що відображає її зв'язки й елементи [4]. Також останнім часом активно використовується поняття «єдиний інформаційний освітній простір» на позначення тенденції до інтегрування розрізнених інформаційно-освітніх ресурсів усіх рівнів і напрямів системи освіти.

Вважаємо, що створення та реалізація в коледжах освітнього середовища підготовки молодших спеціалістів технічного профілю має спрямовуватися на:

- 1) активізацію на основі виявлених інтересів, нахилів, здібностей усіх видів навчально-виховної та навчально-виробничої діяльності фахівців, орієнтованої на формування їх компетентності;
- 2) використання особистісно-професійної рефлексії як чинника розвитку конкурентоспроможності фахівців;
- 3) організацію партнерства викладачів, студентів і фахівців-радіотехніків на основі реалізації комплексу інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки;
- 4) забезпечення безперервної випереджальної професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю.

Особливу увагу варто звернути на психологічний супровід освітнього середовища для розвитку особистості та самореалізації студентів як комплексу заходів з психологічного вивчення, консультування та корекції учасників освітнього процесу, які сприяють підвищенню ефективності та професійної спрямованості навчальної діяльності [1, с. 60].

Завданням педагогічного колективу технічного коледжу є створення психологічно комфортних умов для навчання студентів. При цьому викладачі повинні вміти швидко пристосовуватися до потреб колективу, здобувати авторитет як в освітньо-кваліфікаційній площині, так і в аспектах поведінки, морально-етичних цінностей та виробничої / інженерно-технічної культури. Завдання педагогів полягає не тільки в тому, щоб вміти організувати групу студентів під час проведення аудиторних занять, а й знайти особливий підхід до кожного з суб'єктів навчального процесу, визначивши їхні інтереси, що сприяє ефективному застосуванню групових та індивідуальних форм навчання, реалізації принципу диференціації у вивченні теоретичного матеріалу виконанні типових завдань, а також дослідницької роботи. Індивідуальна адаптація в процесі професійної підготовки, пов'язана, не просто з питаннями пристосування студентів до конкретних обставин, а і з набуття й здатності переключатися з однієї діяльності на іншу. Адаптаційні здібності майбутніх фахівців оцінюються за допомогою визначення рівня психологічних характеристик, найбільш значущих для регуляції психічної діяльності. Послуговуємося думкою, що «чим вище рівень розвитку психологічних характеристик, тим вище ймовірність успішної адаптації людини і тим значніше діапазон факторів зовнішнього середовища, до яких він може пристосуватися» [5]. Ураховуючи вимоги освітніх стандартів нового покоління, а також корпоративні потреби підприємств-роботодавців, викладачі мають цілеспрямовано моделювати ситуації, наближені до виробничих, що забезпечує вироблення у студентів емоційної стійкості до раптових нестандартних завдань і виникнення «професійного рефлексу» щодо вибору та реалізації необхідних заходів для вирішення несподівано поставлених задач. При цьому не лише формується активність у виконанні заданої роботи, а й готовність до спонтанного створення нового рішення, нової технології.

Успішна реалізація адміністративних функцій у професійній діяльності молодшого

спеціаліста радіотехнічного профілю вимагає розуміння виробництва «з середини», розуміння всіх його тонкощів, правил та особливостей роботи у трудовому колективі, команді, а також усвідомлення власних можливостей у визначенні перспектив подальшого зростання, застосування принципів психології управління, формування управлінських умінь та організаторських навичок. Адже діяльність, наприклад, звичайного радіотехніка з технічного обслуговування, ремонту та регулювання радіоелектронної техніки відрізняється від роботи керівника ремонтної бригади за рівнем відповідальності.

За умов створення освітнього середовища підвищується загальна динаміка освітньої системи та внутрішньої структури навчальних дисциплін, що дозволяє гнучко реагувати на індивідуальні освітні потреби та рівень домагань студентів, посилюється ефективність використання інновацій, які сприяють розвитку мислення майбутніх фахівців [6]. Зауважимо, що освітнє середовище технічного коледжу має відображати професійне (виробниче) середовище у напрямі здійснення професійно-особистісного діалогу та протиставлення негативним тенденціям професійних деформацій, зокрема впливу стресових ситуацій, а також позитивної мотивації до діяльності у трудовому колективі; оволодіння достатнім і різноплановим практичним досвідом; переходу від простих механічних дій з інструментами й обладнанням організаційної діяльності; розвитку особистісних якостей, пов'язаних з гуманізацією радіотехнічної спеціальності, творчими, креативними рішеннями складних виробничих завдань тощо. Реалізація такого освітнього середовища оптимізує перебіг освітнього процесу – забезпечує комфортні психологічні обставини та швидко адаптацію студентів до навчально-виховної та навчально-виробничої діяльності, активізує навчально-пізнавальну діяльність, сприяє позитивним інтелектуально-психологічним перетворенням його суб'єктів, переводить всю освітню систему в стан синергетичної рівноваги. Це дозволяє педагогам і студентам виконувати всі необхідні, обрані для конкретної навчальної ситуації дії та процедури. При цьому результатом оптимізації є ефективна освітня діяльність та всебічна реалізація внутрішнього потенціалу всіх студентів, що призводить до реальних успіхів у освітньо-кваліфікаційному та кар'єрному зростанні випускників коледжу. Отже, освітнє середовище коледжу є важливим допоміжним ресурсом розвитку та самореалізації студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воробьева И. В. Развивающая образовательная среда как один из факторов развития общих компетенций / И. В. Воробьева, М. Р. Якишева // Формирование компетенций в практике преподавания общих и специальных дисциплин в учреждениях среднего профессионального образования : сб. ст. по материалам Всерос. науч.-практ. конф., 5 мая 2011 г. / науч. ред. Э. Ф. Зеер. – 2011. – С. 53–61.
2. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : МарТ, 2005. – 448 с.
3. Макара Л. М. Сутність освітнього середовища в педагогічному процесі / Л. М. Макара // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць / редкол. : Т. Ш. Сущенко. – 2013. – Вип. 30 (83). – С. 229–236
4. Солдаткин В. И. Информационно-образовательная среда открытого образования [Электронный ресурс] / Солдаткин В. И. // Портал «Информационно-коммуникационные технологии в образовании». – Режим доступу: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&t=thesisDesc&d=light&id_thesis=1929.
5. Теоретические основы процесса обучения в советской школе / под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. – М. : Педагогика 1989. – 320 с.
6. Тимофеева Ю. Ф. Системный подход в организации развивающей образовательной среды как основы творческой деятельности в период профессиональной подготовки молодых специалистов : монография / Ю. Ф. Тимофеева. – М. : Прометей, 2004. – 189 с.
7. Ясвин В. А. Образовательная среда от моделирования к проектированию. – 2-е изд., испр. и доп. / Витольд Альбертович Ясвин ; Моск. гор. психол.-пед. ин-т. шк. «Новое образование». – М. : Смысл, 2001. – 366 с.

Марцева Людмила Андріївна, доктор педагогічних наук, Вінницький регіональний центр оцінювання якості освіти, Вінниця, martseva_L@mail.ru

Liudmyla Martseva, Doctor of Pedagogy (DSc), Vinnytsia regional center of evaluation of quality of education, Vinnitsa, martseva_L@mail.ru